

Notar kohtumenetluse kiirendajana

Anneli Alekand, *dr. iur.*

Tallinna notar

Pea 20-aastane notariaat on saavutanud riigi usalduse. See väljendub toimingute tegemises, mis võiksid sama hästi olla või on mitmetes riikides kohtu ülesandeks. Sellisteks toiminguteks on eelkõige:

- pärimismenetluse läbiviimine – Eestis ei ole loodud pärandikohtuid
- notarile on hiljuti antud õigus lahutada abielu, mis nii mõnelgi pool on võimalik vaid kohtu kaudu, isegi kui poolte vahel puudub vaidlus
- paari liiki notariaalset lepingut tunnistatakse täitedokumentina ehk neile on sisuliselt antud kohtuotsustega võrdne jõud

Kohtulikud registrid kui kohtu osakonnad on vabanenud tänu elektroonilisele infovahetusele suurest osast andmesisestamise koormusest juhul, kui dokumendid esitab registrile notar.

Lisaks on kahtlemata olemas, kuid paraku mitte mõõdetav notariaadi õigusvaidlusi ennetav mõju lepingute tõestamise kaudu.

Kuna kohtumenetluse liigsest pikkusest on juba mõnda aega juttu olnud, on notariaat omalt poolt pakkunud välja ideid, milliste toimingute üleandmist notaritele võiks kohtute töökoormuse vähendamise eesmärgil veel kaaluda:

- kannete tegemine kohtulikult peetavatesse registritesse: äriregister, abieluvararegister, kinnistusraamat; selle kaudu kohtunikuabide töökoormuse vähendamise korral saaks neile anda muid kohtumenetluse ülesandeid
- kohustuslik kohtueelne lepitusmenetlus teatud küsimustes
- abielude lahutamise ainupädevus, millega tihtipeale kaasneb ühisvara jagamine ja seega notari selgitused ja vajadusel lahutavate abikaasade erinevate seisukohtade silumine
- notariaalaktide täitedokumentidena kasutamise laiendamine

Miks võiks notar olla etem kui kohus?

- osapooltega suhtlemine on menetluslikult tunduvalt vähem formaalne kui kohtumenetlus
- puuduvad nn hagi või taotluse piirid
- ulatuslik selgitamiskohustus, osapoolte tahte väljaselgitamine ja nõustamine
- praktika ühtlustamine kõigile notaritele kohustusliku kutseorgani kaudu